

NÂNG CAO Y ĐỨC CHO ĐỘI NGŨ CÁN BỘ Y TẾ
TRONG THỜI ĐẠI CÁCH MẠNG CÔNG NGHIỆP 4.0

Nguyễn Thị Thùy Dung
Học viện Quân Y

Tóm tắt: Cách mạng Công nghiệp 4.0 đã và đang tạo ra những thay đổi sâu rộng trong lĩnh vực y tế thông qua ứng dụng công nghệ tiên tiến như trí tuệ nhân tạo (AI), dữ liệu lớn (Big Data), y học cá thể hóa, robot phẫu thuật và viễn thông y tế. Những tiến bộ này có cả tác động tích cực và tiêu cực đến y đức của đội ngũ cán bộ y tế. Bài viết này sẽ phân tích thực trạng và đề xuất các giải pháp nhằm giúp đội ngũ cán bộ y tế giữ vững đạo đức nghề nghiệp, thích ứng với sự thay đổi của công nghệ, đồng thời nâng cao chất lượng phục vụ trong hệ thống y tế hiện đại.

Từ khóa: Cán bộ y tế; y đức; cách mạng công nghiệp 4.0.

IMPROVING MEDICAL ETHICS FOR MEDICAL STAFF IN THE ERA
OF INDUSTRIAL REVOLUTION 4.0

Nguyen Thi Thuy Dung
Military Medical Academy

Abstract: The Industrial Revolution 4.0 has been creating far-reaching changes in the medical field through the application of advanced technologies such as artificial intelligence (AI), big data (Big Data), personalized medicine, surgical robots and medical telecommunications. These advances have both positive and negative impacts on the medical ethics of medical staff. This article will analyze the current situation and propose solutions to help health workers maintain professional ethics, adapt to technological changes, and improve the quality of service in the modern health system.

Keywords: Medical officers; medical ethics; Industrial Revolution 4.0.

Nhận bài: 20/02/2025

Phản biện: 20/03/2025

Duyệt đăng: 25/03/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong bối cảnh Cách mạng Công nghiệp 4.0 đang làm thay đổi sâu sắc mọi lĩnh vực của đời sống xã hội, ngành y tế cũng không nằm ngoài xu thế này. Việc ứng dụng trí tuệ nhân tạo, dữ liệu lớn, robot y tế và công nghệ sinh học tiên tiến đã góp phần nâng cao chất lượng khám chữa bệnh, tối ưu hóa quy trình chăm sóc sức khỏe. Tuy nhiên, bên cạnh những lợi ích vượt trội, sự phát triển của công nghệ cũng đặt ra nhiều thách thức đối với đội ngũ cán bộ y tế, đặc biệt là vấn đề y đức - yếu tố cốt lõi quyết định chất lượng dịch vụ y tế và niềm tin của người dân vào hệ thống y tế. Y đức không chỉ là chuẩn mực đạo đức trong hành nghề y mà còn là nền tảng của mối quan hệ giữa thầy thuốc và bệnh nhân. Trong thời đại số hóa, khi giao tiếp giữa bác sĩ và bệnh nhân dần bị ảnh hưởng bởi công nghệ, nguy cơ xa rời giá trị nhân văn trong y học ngày càng rõ rệt. Hơn nữa, áp lực từ công việc, sự quá tải của hệ thống y tế và những tác động của nền kinh tế thị trường có thể làm xói mòn đạo đức nghề nghiệp nếu không có những giải pháp kịp thời. Chính vì vậy, nghiên cứu và đề xuất một số giải pháp nâng cao y đức cho đội ngũ cán bộ y tế trong thời đại Cách mạng Công nghiệp 4.0 là rất cần thiết.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Tác động của cách mạng công nghiệp 4.0 đến y đức của cán bộ y tế

Cách mạng Công nghiệp 4.0 với sự phát triển của trí tuệ nhân tạo (AI), dữ liệu lớn (Big Data), y học từ xa (Telemedicine), robot y tế và công nghệ sinh học đã tạo ra những thay đổi sâu sắc trong lĩnh vực y tế. Những tiến bộ này không chỉ nâng cao chất lượng chăm sóc sức khỏe mà còn ảnh hưởng đáng kể đến y đức của đội ngũ cán bộ y tế. Tác động có thể được nhìn nhận theo cả hai mặt tích cực và tiêu cực.

Ứng dụng AI và Big Data giúp hỗ trợ chẩn đoán chính xác hơn, giảm thiểu sai sót y khoa và cải thiện kết quả điều trị. Điều này giúp bác sĩ có thêm thời gian tập trung vào việc chăm sóc bệnh nhân một cách nhân văn hơn. Hồ sơ sức khỏe điện tử và y tế từ xa giúp bệnh nhân dễ dàng tiếp cận dịch vụ y tế, đặc biệt là ở vùng sâu, vùng xa. Hệ thống hồ sơ bệnh án điện tử và trí tuệ nhân tạo giúp giám sát quá trình điều trị, hạn chế sai sót y khoa và tăng tính minh bạch trong các quyết định y tế. Tự động hóa quy trình hành chính và hỗ trợ lâm sàng giúp giảm tải áp lực cho bác sĩ, điều dưỡng, từ đó hạn chế tình trạng căng thẳng, mất kiên nhẫn hoặc vi phạm đạo đức nghề nghiệp. Việc ứng dụng công nghệ giúp giảm thiểu các hành vi tiêu cực như lạm dụng thuốc, kê đơn quá

mức, nhận phong bì,... từ đó bảo vệ y đức của đội ngũ cán bộ y tế. Công nghệ cho phép mô phỏng lâm sàng thực tế ảo (VR Simulation) giúp sinh viên y khoa rèn luyện đạo đức nghề nghiệp trong môi trường an toàn trước khi tiếp xúc với bệnh nhân thực. Việc quản lý dựa trên dữ liệu giúp đánh giá chính xác hơn về năng lực và thái độ phục vụ của đội ngũ y tế, từ đó tạo động lực để giữ vững y đức.

Song, việc lạm dụng công nghệ trong chẩn đoán và điều trị có thể làm giảm tiếp xúc trực tiếp giữa thầy thuốc và bệnh nhân, làm mất đi yếu tố nhân văn trong y học. Nếu bác sĩ quá phụ thuộc vào trí tuệ nhân tạo mà không đánh giá tổng thể tình trạng bệnh nhân, có thể dẫn đến những quyết định thiếu sự đồng cảm và không phù hợp với hoàn cảnh thực tế của người bệnh. Sự phụ thuộc quá mức vào công nghệ có thể khiến một số bác sĩ chỉ tin vào dữ liệu số, thay vì chú trọng vào cảm xúc và nhu cầu cá nhân của bệnh nhân. Công nghệ giúp cá nhân hóa điều trị nhưng cũng làm gia tăng tình trạng thương mại hóa y tế, dẫn đến nguy cơ bác sĩ ưu tiên bệnh nhân có khả năng chi trả cao hơn thay vì tập trung vào y đức nghề nghiệp. Một số cơ sở y tế có thể lạm dụng xét nghiệm công nghệ cao không cần thiết để thu lợi, gây tổn kém cho bệnh nhân và làm suy giảm lòng tin vào ngành y. Việc lưu trữ và chia sẻ dữ liệu sức khỏe số hóa có thể dẫn đến vi phạm quyền riêng tư của bệnh nhân nếu hệ thống bảo mật không đủ mạnh. Khi công nghệ tiếp quản nhiều khía cạnh chẩn đoán và điều trị, vai trò đạo đức của bác sĩ trong việc bảo vệ quyền lợi bệnh nhân trở nên quan trọng hơn bao giờ hết.

2.2. Thực trạng y đức cho đội ngũ cán bộ y tế trong thời đại cách mạng công nghiệp 4.0

Trong bối cảnh toàn cầu hóa, ngành Y tế Việt Nam có nhiều cơ hội phát triển, giúp đội ngũ y tế tiếp cận với những tiến bộ khoa học, công nghệ hiện đại. Đa số cán bộ, nhân viên y tế đều nêu cao y đức, biểu hiện ở tinh thần trách nhiệm tận tụy phục vụ, hết lòng chăm sóc người bệnh không quản khó khăn để bệnh nhân thấy được rằng người thầy thuốc Việt Nam vẫn đang thực hiện lời dạy của Bác Hồ bằng cả tấm lòng, đó là “Lương y phải như từ mẫu”. Phần lớn cán bộ y tế Việt Nam luôn đặt lợi ích của bệnh nhân lên hàng đầu, sẵn sàng làm việc trong điều kiện áp lực cao, đặc biệt là trong các tình huống khẩn cấp như đại dịch Covid-19. Nhiều bác sĩ, y tá đã hy sinh thời gian cá nhân, thậm chí cả sức khỏe để cứu chữa

người bệnh.

Cán bộ y tế không chỉ thực hiện công việc chuyên môn mà còn có trách nhiệm với xã hội, sẵn sàng hỗ trợ bệnh nhân nghèo, tham gia các chương trình y tế cộng đồng và công tác thiện nguyện. Họ đóng vai trò quan trọng trong việc phòng chống dịch bệnh, tuyên truyền sức khỏe cho người dân. Mặc dù ngành y tế còn gặp nhiều thách thức như quá tải bệnh viện, thu nhập chưa cao, thiếu trang thiết bị hiện đại, nhưng phần lớn bác sĩ, nhân viên y tế vẫn giữ vững đạo đức nghề nghiệp. Họ tuân thủ các nguyên tắc y đức, không ngừng học hỏi để nâng cao trình độ chuyên môn và phục vụ người bệnh tốt hơn. Nhờ các chương trình đào tạo về kỹ năng giao tiếp và đạo đức y tế, thái độ phục vụ của nhiều cán bộ y tế ngày càng chuyên nghiệp, thân thiện hơn. Các cơ sở y tế cũng chú trọng cải thiện môi trường làm việc, nâng cao chất lượng dịch vụ, giúp bệnh nhân cảm thấy an tâm và hài lòng hơn khi điều trị. Cán bộ y tế Việt Nam ngày càng chủ động tiếp cận với các công nghệ y tế mới, sử dụng trí tuệ nhân tạo (AI), dữ liệu lớn (Big Data) và y học từ xa để nâng cao chất lượng khám chữa bệnh.

Tuy nhiên, khi khoa học - công nghệ ngày càng phát triển, các vi phạm về y đức cũng trở nên tinh vi hơn, khó phát hiện và dễ bị che giấu hơn. Bên cạnh những tấm gương sáng về y đức, vẫn tồn tại một bộ phận không nhỏ cán bộ y tế có biểu hiện suy thoái đạo đức nghề nghiệp. Một số người hành nghề Y, Dược chưa thực sự đặt lợi ích của bệnh nhân lên hàng đầu, thiếu tận tâm trong điều trị, thậm chí xem công việc chăm sóc sức khỏe chỉ đơn thuần là nhiệm vụ bắt buộc hoặc công cụ kiếm lợi nhuận. Chính những hành vi thiếu trách nhiệm, thái độ thờ ơ, lạnh lùng đã gây ra nhiều hệ lụy nghiêm trọng, làm gia tăng sự bức xúc của bệnh nhân và người nhà, thậm chí dẫn đến tình trạng xung đột, bạo lực với nhân viên y tế. Nguy hiểm hơn, sự suy giảm y đức còn có thể ảnh hưởng trực tiếp đến sức khỏe, tính mạng người bệnh, đồng thời làm lung lay niềm tin của xã hội vào hệ thống y tế.

Nguyên nhân của thực trạng không chỉ xuất phát từ sự xuống cấp về đạo đức cá nhân mà còn bị tác động bởi mặt trái của cơ chế thị trường. Áp lực tài chính, thu nhập không ổn định khiến một số nhân viên y tế khó toàn tâm toàn ý với công việc. Bên cạnh đó, cách ứng xử của chính bệnh nhân và người nhà đôi khi cũng gây ra những căng thẳng không đáng có, ảnh hưởng đến tâm lý

của đội ngũ thầy thuốc.

Việc lạm dụng công nghệ khiến bác sĩ ít tiếp xúc trực tiếp với bệnh nhân, dẫn đến mất dần sự thấu hiểu và đồng cảm. Việc lạm dụng công nghệ trong khám chữa bệnh khiến bác sĩ ngày càng ít tiếp xúc trực tiếp với bệnh nhân, làm suy giảm sự tương tác và gắn kết giữa hai bên. Khi bác sĩ quá phụ thuộc vào thiết bị y tế và trí tuệ nhân tạo, họ có thể bỏ qua những yếu tố tâm lý, cảm xúc quan trọng trong quá trình điều trị.

Một số cán bộ y tế có thể phụ thuộc quá mức vào công nghệ, coi nhẹ kinh nghiệm lâm sàng, dẫn đến chẩn đoán thiếu chính xác. Việc quá phụ thuộc vào công nghệ khiến một số cán bộ y tế dần coi nhẹ kinh nghiệm lâm sàng, dẫn đến những chẩn đoán thiếu chính xác. Khi dựa hoàn toàn vào kết quả từ máy móc mà không kết hợp với đánh giá trực tiếp, bác sĩ có thể bỏ sót những dấu hiệu quan trọng mà công nghệ chưa thể nhận diện. Điều này không chỉ làm giảm hiệu quả điều trị mà còn tiềm ẩn nguy cơ đưa ra phác đồ không phù hợp, gây ảnh hưởng đến sức khỏe bệnh nhân. Do đó, việc cân bằng giữa ứng dụng công nghệ và nâng cao kỹ năng lâm sàng là điều cần thiết để đảm bảo chất lượng khám chữa bệnh.

Công nghệ cao không làm giảm vi phạm y đức mà ngược lại có thể khiến những hành vi tiêu cực khó phát hiện hơn. Công nghệ cao không những không làm giảm vi phạm y đức mà còn có thể khiến những hành vi tiêu cực trở nên tinh vi và khó phát hiện hơn. Một số trường hợp lợi dụng công nghệ để trục lợi hoặc thực hiện các thử nghiệm không minh bạch. Việc số hóa dữ liệu y tế tạo cơ hội cho một số cá nhân lợi dụng để chỉnh sửa, che giấu sai sót hoặc gian lận trong chẩn đoán và điều trị.

Y đức bị ảnh hưởng bởi các yếu tố kinh tế, khiến một bộ phận nhỏ cán bộ y tế chạy theo lợi nhuận thay vì đặt quyền lợi bệnh nhân lên hàng đầu. Y đức trong ngành y tế chịu tác động mạnh mẽ từ các yếu tố kinh tế, đặc biệt trong bối cảnh thương mại hóa dịch vụ y tế. Áp lực tài chính và thu nhập có thể khiến một bộ phận nhỏ cán bộ y tế đặt lợi ích cá nhân lên trên sức khỏe của bệnh nhân, dẫn đến những hành vi như lạm dụng xét nghiệm, kê đơn không cần thiết hoặc ưu tiên điều trị cho người có khả năng chi trả cao. Khi lợi nhuận trở thành động lực chính, nguyên tắc y đức dễ bị xao nhãng, làm giảm chất lượng chăm sóc sức khỏe và ảnh hưởng đến niềm tin của xã hội đối với ngành y. Do đó, cần có chính sách đãi ngộ

hợp lý và cơ chế giám sát chặt chẽ để đảm bảo y đức được duy trì và phát huy trong hoạt động khám chữa bệnh.

2.3. Giải pháp nâng cao y đức cho đội ngũ cán bộ y tế trong thời đại cách mạng công nghiệp 4.0 hiện nay

Cách mạng Công nghiệp 4.0 mang lại nhiều cơ hội phát triển cho ngành y tế, giúp nâng cao chất lượng khám chữa bệnh thông qua trí tuệ nhân tạo (AI), dữ liệu lớn (Big Data), y học từ xa (Telemedicine) và robot y tế. Tuy nhiên, sự phát triển công nghệ cũng đặt ra thách thức về y đức, làm thay đổi mối quan hệ giữa bác sĩ và bệnh nhân, gia tăng nguy cơ thương mại hóa y tế và đặt áp lực lớn lên đội ngũ y bác sĩ. Do đó, nâng cao y đức cho đội ngũ cán bộ y tế trong thời đại cách mạng công nghiệp 4.0 hiện nay cần tập trung vào các giải pháp sau:

Một là, tăng cường giáo dục và đào tạo y đức trong môi trường y tế. Lồng ghép đào tạo y đức vào chương trình giảng dạy, các trường đại học y khoa cần tích hợp các nội dung về đạo đức y tế vào chương trình giảng dạy, giúp sinh viên hiểu rõ trách nhiệm nghề nghiệp, rèn luyện tinh thần y đức ngay từ khi còn ngồi trên ghế nhà trường. Mô phỏng tình huống thực tế bằng công nghệ 4.0, sử dụng thực tế ảo (VR) và mô phỏng lâm sàng để đào tạo sinh viên y khoa cách xử lý tình huống đạo đức, từ đó nâng cao nhận thức về trách nhiệm nghề nghiệp. Bồi dưỡng y đức định kỳ, tổ chức các khóa đào tạo ngắn hạn và hội thảo chuyên đề về y đức cho đội ngũ y tế, giúp cập nhật kiến thức mới, nhấn mạnh vai trò của đạo đức nghề nghiệp trong bối cảnh y tế hiện đại.

Hai là, tăng cường ứng dụng công nghệ vào giám sát và nâng cao trách nhiệm y đức. Sử dụng hồ sơ y tế điện tử (EHR) để giám sát đạo đức nghề nghiệp, việc lưu trữ thông tin bệnh án điện tử giúp theo dõi minh bạch quá trình điều trị, hạn chế các hành vi gian lận, kê đơn không hợp lý hoặc lạm dụng xét nghiệm. Trí tuệ nhân tạo hỗ trợ kiểm soát sai sót y khoa, AI có thể giúp phân tích dữ liệu y tế, phát hiện các trường hợp bác sĩ kê đơn không phù hợp hoặc đưa ra phác đồ điều trị thiếu trách nhiệm, từ đó nâng cao tính minh bạch trong hoạt động y tế. Tích hợp phản hồi của bệnh nhân qua nền tảng số, phát triển các hệ thống đánh giá trực tuyến, nơi bệnh nhân có thể phản hồi về thái độ phục vụ và trách nhiệm của đội ngũ y tế, giúp nâng cao chất lượng dịch vụ và giám sát y đức hiệu quả hơn.

Ba là, xây dựng môi trường làm việc chuyên nghiệp và nhân văn. Cải thiện chế độ đãi ngộ, giảm áp lực công việc, nhiều sai phạm về y đức xuất phát từ áp lực quá tải và thu nhập chưa tương xứng. Việc cải thiện mức lương, chế độ thưởng và giảm giờ làm sẽ giúp bác sĩ và nhân viên y tế làm việc với tâm thế thoải mái hơn. Tạo văn hóa bệnh viện thân thiện, các bệnh viện cần xây dựng môi trường làm việc nhân văn, nơi bác sĩ không chỉ là người điều trị mà còn là người chia sẻ, đồng hành cùng bệnh nhân trong quá trình chữa bệnh.

Bốn là, tiếp tục nghiên cứu hoàn thiện cơ chế giám sát và xử lý vi phạm y đức. Cơ quan quản lý cần thường xuyên kiểm tra hoạt động của các cơ sở y tế, xử lý nghiêm minh những trường hợp vi phạm đạo đức nghề nghiệp. Cần công khai các quy trình khám chữa bệnh, giá dịch vụ y tế và quy định về y đức để bệnh nhân dễ dàng giám sát và phản ánh kịp thời các sai phạm. Xây dựng bộ quy tắc đạo đức y khoa phù hợp với thời đại 4.0, cập nhật bộ quy tắc đạo đức y khoa để phù hợp với bối cảnh mới, trong đó có quy định rõ ràng về việc sử dụng AI trong y tế, bảo vệ dữ liệu bệnh nhân và tránh thương mại hóa y tế.

Năm là, phát huy vai trò của xã hội trong giám sát y đức. Truyền thông cần đóng vai trò tích cực

trong việc phổ biến những tấm gương y đức tốt, đồng thời phản ánh trung thực những tiêu cực trong ngành y. Thiết lập các kênh trực tuyến để bệnh nhân có thể báo cáo vi phạm về y đức một cách nhanh chóng, giúp cơ quan quản lý có cơ sở để xử lý kịp thời. Các tổ chức nghề nghiệp như Hội Y học, Hội Thầy thuốc trẻ có thể đóng vai trò giám sát và hỗ trợ nâng cao đạo đức nghề nghiệp cho đội ngũ cán bộ y tế.

III. KẾT LUẬN

Cách mạng Công nghiệp 4.0 mang lại nhiều cơ hội nhưng cũng đặt ra những thách thức lớn đối với y đức của đội ngũ cán bộ y tế. Việc nâng cao nhận thức và đào tạo liên tục sẽ giúp đảm bảo rằng công nghệ là công cụ hỗ trợ chứ không làm xói mòn giá trị nhân văn trong ngành y. Do đó, việc nâng cao y đức không chỉ phụ thuộc vào ý thức cá nhân của đội ngũ cán bộ y tế mà còn cần sự chung tay của toàn xã hội. Từ đào tạo, giám sát, cải thiện môi trường làm việc đến hoàn thiện khung pháp lý, tất cả đều là những yếu tố quan trọng giúp đảm bảo rằng công nghệ hiện đại không làm mất đi giá trị nhân văn trong ngành y. Việc kết hợp chặt chẽ giữa khoa học công nghệ và đạo đức nghề nghiệp sẽ giúp y tế Việt Nam phát triển bền vững, mang lại lợi ích thiết thực cho cả người bệnh và đội ngũ y tế.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1]. Hoàng Đình Cầu (1991), *Đạo đức y học*, Nxb. Trường Đại học Y, Hà Nội.
- [2]. Bộ Y tế (2014), *Thông tư số 07/2014/TT-BYT ngày 25/02/2014 của Bộ Y tế quy định về quy tắc ứng xử của công chức, viên chức, người lao động làm việc tại các cơ sở y tế*, Hà Nội.
- [3]. Bộ Y tế (2015), *Quyết định số 2151/QĐ-BYT ngày 04/6/2015 của Bộ trưởng Bộ Y tế phê duyệt Kế hoạch thực hiện “Đổi mới phong cách, thái độ phục vụ của cán bộ y tế hướng tới sự hài lòng của người bệnh*, Hà Nội.